

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ФАХОВОЇ МЕДІАОСВИТИ ПІД ВПЛИВОМ
НОВІТНІХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ
(ФАКУЛЬТЕТ КІНО-, ТЕЛЕМИСТЕЦТВА ХДАК)**

Аналізуються концептуальні засади розвитку факультету кіно-, телемистецтва Харківської державної академії культури.

Ключові слова: факультет кіно-, телемистецтва, екранна мистецька освіта, Харківська державна академія культури, Україна.

Анализируются концептуальные основы развития факультета кино-, телеискусства Харьковской государственной академии культуры.

Ключевые слова: факультет кино-, телеискусства, экранное художественное образование, Харьковская государственная академия культуры.

The conception of development of Faculty of Filming and Telearth Kharkiv State Academy of Culture is analyzed.

Key words: Faculty of Filming and Telearth, movie art education, Kharkiv State Academy of Culture, Ukraine.

Актуальність дослідження концептуальних засад розвитку факультету кіно-, телемистецтва Харківської державної академії культури зумовлена наявністю певних протиріч:

- прагнення сучасного українського глядача сприймати художньо якісний екранний твір у звичному для нього комунікативному середовищі й кризовий стан вітчизняних екранних галузей;
- динамічні трансформації як морфології екранних мистецтв, так і екранної мови та певна ортодоксальність «класичної» кіно освітньої традиції щодо цього;
- орієнтація української системи освіти на європейські засади існування та підготовка кадрів для кіно й телебачення за алгоритмами радянської системи фахової освіти;
- зміни в сучасних ринках праці мистецьких кадрів та відсутність державної програми, яка зважає на ці зміни.

Мета статті — виявити й проаналізувати концептуальні засади розвитку кіно-, телемистецтва Харківської державної академії культури на 2013–2018 рр.

Завдання дослідження:

- розглянути соціокультурні чинники, які вплинули на формування концептуальних засад розвитку факультету кіно-, телемистецтва Харківської державної академії культури на 2013–2018 рр.;
- виявити зміни в сучасному комунікативному середовищі;
- проаналізувати «проблемні зони» сучасної вищої екранної освіти в Україні;

- сформулювати концептуальні засади розвитку факультету кіно-, телемистецтва Харківської державної академії культури на 2013–2018 рр.

Об'єктом дослідження є факультет кіно-, телемистецтва Харківської державної академії культури; предметом — концептуальні засади розвитку факультету кіно-, телемистецтва Харківської державної академії культури на 2013–2018 рр.

Візуальний «поворот» кінця Нового часу, «піком» якого була середина ХХ ст., нині потребує створення глобального візуально-медіального середовища, яке задовольнить новітнє пластичне мислення сучасної людини. Динамічне субкультурування глобального медіапростору відбувається на тлі існування різноманітних за змістом, ситуативних за формою потреб представників багатьох субкультур; їх еліт, зміни формату національних та транснаціональних медіаіндустрій [1; 2; 3; 4].

Сучасне телемовлення також зазнає певних змін під впливом означених процесів: відбувається диверсифікація джерел інформації; оновлюються цифрові технології, які формують виробничий цикл на телебаченні та його кінцевий продукт.

Медіаінноваційний процес суттєво впливає на когнітивність як в академічному середовищі, так і у сфері фахової медіаосвіти [4]. Збільшені обсяги візуальної інформації, формування на її основі сучасного «знання» є умовами існування багатьох сучасних вищих навчальних закладів. Ризик «витіснення» людського суб'єкта штучним інтелектом під час продукування «академічного знання» обговорюють як викладачі, так і студенти вищих навчальних закладів. Під сумнів ставлять евристичну цінність знання, його істинність, оскільки в цьому контексті вищий навчальний заклад вбачається певною «фабрикою симулякрів істини», в якій студент здобуває лише «порожні знаки» без чітко фіксованого денотата, а наука та її «оплот» — вищий навчальний заклад — ризикують опинитися в пастці «профанованого знання».

Змінюються процеси когніції і в медіаосвіті. Фахове мислення спеціаліста сучасної медіасфери фактично стає подібним до відомого Автора М. Фуко і Р. Барга — «автора другого порядку», причому колективного, функції якого автоматизує технологія і він стає відповідальним лише за два індустриальні параметри: час і гроші. Час, який він (автор) витратив на розподіл телеконтенту на кожного індивідуального замовника, і гроші, які він (автор) отримав за це [7].

При цьому й мислення індивідуального замовника телевізійного контенту стає складнішим і дискретнішим, з одного боку, але й активнішим і гнучкішим — з іншого. Основою цього стає спілкування з телебаченням — новітня ознака використання цифрових технологій, яке не тільки інформує, дозволяє насолодитися видами різного стилю, але дозволяє напряму (або опосередковано)

контактувати із ним самим. Підвищена діалогічність сучасного цифрового телебачення — основна його комунікативна та когнітивна ознака [7; 8; 9].

У цьому складному соціокультурному та інформаційно-культурному контекстах виникають і певні тенденції модернізації сучасної фахової вищої освіти: перехід на цифрові технології, диверсифікація освітніх інституцій, перетворення педагога-лектора на педагога-тьютора, збільшення обсягів «дисциплін за вибором», які дозволяють студентові формувати індивідуальну схему здобуття знань, набуття навичок та вмінь.

Урахування двох складових сучасного розвитку — медіаінноваційного процесу (змін у формуванні медіаринку і фаховому пластичному мисленні) та модернізації вищої освіти (як сегмента ринку освітніх послуг із його відповідними змістами) — основа моніторингу, в результаті якого і створено факультет кіно-, телемистецтва ХДАК.

Слобожанщина, і Харківська область зокрема, є високорозвиненим індустріальним і постіндустріальним регіоном Сходу України з високим рівнем іноземних інвестицій, які є вагомими сегментами інформаційного простору України. Такі регіональні телеканали, як «7 канал», «Сімон», «Фаворит ТБ», «Фора», «Оріон», «P1» та близько 10 регіональних інформаційних та постановочних продакш-студій, задовольняють інформаційні й естетичні потреби не тільки громадян Харківського регіону, а й Сходу України.

Регіональні інформаційні виробничі телестудії та телеканали Полтавської, Донецької, Луганської, Сумської й інших областей України потребують фахівців спеціальності «Кіно-, телемистецтво» всіх трьох освітньо-кваліфікаційних рівнів: «бакалавр», «спеціаліст», «магістр». Ця потреба посилюється об'єктивним переходом вітчизняної телеіндустрії на цифровий формат мовлення з 2010 р. Телепростір Харківської області також формують:

- загальнонаціональні та регіональні канали телевізійного мовлення — 16;
- загальнонаціональні та регіональні канали радіомовлення — 15;
- провайдери програмної послуги з юридичними адресами інших регіонів — 2.

Моніторинг ринку освітніх послуг свідчить про те, що окрім сфери кіно-, телевиробництва, фахівців зі спеціальності «Кіно-, телемистецтво» потребує сфера сучасної медіаосвіти.

Нині мережа гуманітарних ліцеїв та шкіл мистецтв, у яких викладаються основи екранних мистецтв, навчальні заклади I-II рівнів акредитації, далеко не всі мають професійних фахівців із вищою профільною освітою. У контексті останніх тенденцій щодо профілізації загальношкільної освіти потреба в профільних фахівцях різко зростає.

Будучи основним організаційним і навчально-науковим структурним підрозділом ХДАК, факультет кіно-, телемистецтва здійснює

підготовку кадрів за напрямом «Кіно-, телемистецтво». Випусковими є кафедри телебачення, телерепортерської майстерності, діяльність яких супроводжують відповідні навчально-технічні лабораторії. До складу факультету входить і кафедра мистецтвознавства, мовознавства, літературознавства. Факультет був створеним рішенням Вченої ради закладу на початку 2009 р.

Зважаючи на відносну «молодість», факультет КТМ ХДАК прагне зважати на ті модернізаційні виклики, які диктуються тенденціями сучасності. Саме на цих засадах сформована Концепція розвитку факультету КТМ на 2013-2018 рр., згідно з якою план розвитку факультету передбачає врахування загальних тенденцій розвитку як медіапростору України, так і вітчизняної екранної (медійної) освіти.

Сучасна українська система екранної освіти розпочала заходи щодо переформатування на європейську кредитно-модульну систему організації навчального процесу, що потребує конкретизації як пропедевтичного рівня професійної підготовки, так і номенклатури спеціалізацій як основи державного стандарту, адже одночасна орієнтація на кіно- та телевиробництво є надто затратною для вищих навчальних закладів відповідного профілю. Нині українська система екранної освіти практично не має єдиного для всіх ВНЗ пропедевтичного рівня професійної підготовки. Навчання студента освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» розпочинається з певної спеціалізації (у профільних ВНЗ України таких спеціалізацій зі спеціальності «Кіно-, телемистецтво» їх налічується від 1 до 10).

Означена диференціація надто «розпорошує» науково-педагогічний та матеріально-технічний ресурси ВНЗ. Ускладнює ситуацію і той факт, що багато хто зі студентів визначається зі своєю спеціалізацією пізніше, після перших двох курсів навчання. Державна стандартизація пропедевтичного рівня професійної підготовки (2 роки) вирішила б цю проблему, тим більше, що наступні 2 роки бакалаврату могли б присвячуватися мотивованій спеціалізації студента, базуватися на домінуванні варіативної складової стандарту і формувати, насамперед, практичні вміння та навички. Концепція розвитку факультету КТМ ХДАК на 2013–2018 рр. передбачає певні етапи щодо стандартизації означеного рівня, що дозволить наблизитися до світових (європейських) стандартів екранної освіти.

Вітчизняна фахова медіаосвіта прагне позбутися ідеологічної складової підготовки кадрів для екранних галузей. Такі спроби зумовлюють необхідність упровадження доволі широкого комплексу фундаментальних світоглядних навчальних дисциплін (інколи до 40 % навчального часу). Це стає критичним для професійно-орієнтованого блоку навчальних дисциплін і варіативної складової навчального процесу. Факультет має на меті збалансувати комплекс світоглядних (фундаментальних та гуманітарних дисциплін) з блоком професійно-орієнтованих навчальних дисциплін і варіативної

складової навчального процесу. Остання складова вбачається надзвичайно важливою, адже саме вона зможе забезпечити інноваційний поступ у формуванні новітнього пластичного мислення медіафахівця майбутнього. Серед перспективних спецкурсів є «Режисура мультимедійного контенту», «Інтернет-журналістика» тощо.

Окрім цього, українська система екранної освіти відновлює етнічні культурні коди й допомагає нації завершити процес націєтворення, який неможливий без виробництва візуального продукту, спрямованого на таке відновлення. Але в цьому разі професійно-орієнтована модель підготовки стикається з певними труднощами: культурні етнічні коди професійно продукувалися в екранній поетиці «українського поетичного кіно», естетику якого проблематично реанімувати за умов виробництва цифрового екранного продукту посткласичного типу. Цей продукт потребує актуалізації продюсерської моделі виробництва, а поетика «українського поетичного кіно» — режисерської. Запуск механізму реконструкції українських етнічних візуальних кодів необхідно поєднати із сучасним екранним матеріалом та можливостями цифрових технологій. Осмислення впровадження такого механізму як із теоретичної точки зору, так і з позиції творчого втілення — основне науково-практичне завдання професорсько-викладацького складу факультету. Саме це завдання реалізується в межах наскрізної науково-дослідницької теми кафедр факультету: «Екранні мистецтва і медіакомунікації в контексті сучасної культури». Згідно з Концепцією розвитку факультету, заплановано створення аспірантури за напрямом «Кіно-, телемистецтво». Наявність такого підрозділу активізує науково-дослідницьку діяльність на факультеті та завершить повний цикл підготовки сучасного медіафахівця.

Концепція розвитку факультету кіно-, телемистецтва ХДАК на 2013–2018 рр. передбачає формування «повної лінійки» спеціалізацій екранного циклу, в якій ключовою стане — «медіапродюсера». Саме це вможливить збалансувати певні недоліки суто режисерської моделі підготовки фахівця, яка існувала донині. Посилення блоку практичної підготовки завдяки існуванню різноманітних знімальних практикумів дозволить скоординувати роботу окремих знімальних колективів над завданнями навчального плану, реалізувати ідею про продюсування медіапроектів у межах навчального процесу.

Новітня професійно-орієнтована модель підготовки медіафахівця передбачає також оновлення методичного комплексу спеціальності. У практиці роботи постійно діючого методологічного семінару факультету є визначення принципів теоретично-методологічних засад формування моделей підготовки фахівців, котрих готує факультет «Кіно-, телемистецтва» й аналіз проблемного поля розвитку сучасного медіасередовища та сучасних екранних мистецтв. Оскільки основна науково-методична документація факультету загалом відповідає вимогам Болонського освітнього процесу, завдання цього

оновлення — перевести основні матеріали у форму сучасного мультимедійного продукту.

Диверсифікація джерел інформації, оновлення цифрових технологій, які формують виробничий цикл на телебаченні та його кінцевий продукт, потребують оновлення матеріально-технічної бази факультету КТМ. Концепція розвитку на 2013–2018 рр. передбачає модернізацію факультетського телевізійного студійного комплексу для Інтернет-мовлення. Нині активну роботу спеціалізованого Інтернет-сайта факультету (www.ktilife.org) можна поєднати з Інтернет-телебаченням і надати змоги для Інтернет-мовлення. Програма міжнародної технічної допомоги означеному проекту могла б бути важливим джерелом поліпшення культурно-освітньої ситуації в регіоні, долучити до створення новітнього телевізійного контенту гуманітарно-орієнтованого наповнення широкі верстви творчої молоді, що є одним з пріоритетів національної інформаційної політики. Проект має певну самодостатність і вможлиблює інформаційну презентацію регіону, країни в міжнародному інформаційному просторі. Файндрайзингові заходи щодо цього плануються в Концепції розвитку факультету КТМ.

Реалізація матеріально-технічної частини зазначеного проекту модернізації факультетського телевізійного студійного комплексу для Інтернет-мовлення основана на тенденції підвищення інтерактивності сучасних медіаіндустрій, і, хоча посилена інтерактивність телебачення не усуває певних комунікативних та когнітивних ризиків; таке телебачення може слугувати інструментом лише обмеженої діалогічності; 3) транскультурність мовно-текстового дискурсу телевізійного контенту, доповненого цифровими серверними технологіями, виробляє лише певну «сіру зону» (або зону трансгресії) між універсальністю дискурсу та його партикулярністю, де цей діалог потенційно можливий, на цьому етапі розвитку факультету така реалізація є доцільною. Незважаючи на «проблемні зони» такої технології, цифрове телебачення є об'єктивним етапом розвитку сучасних соціумів і відповіддю на сучасні соціокультурні запити людини.

Таким чином, змістовні й організаційні засади Концепції розвитку факультету кіно-, телемистецтва ХДАК на 2013–2018 рр. передбачають подальші дії щодо процесу інкорпорації вітчизняних сегментів медіаосвіти в структуру європейської системи відповідно до її стандартів.

Список літератури

1. Алфьорова З. І. Культурологічні підходи до масового візуального / З. І. Алфьорова // Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистец. [Сер.] Мистецтвознав. Архітектура : [зб. наук. пр.]. — Х., 2007. — № 2. — С. 8–15.
2. Алфьорова З. І. Формування сучасного мас-медійного простору (англо-мовна література з проблеми) / З. І. Алфьорова // Вісн. Харк. держ. акад.

- культури : зб. наук. пр. — Х., 2001. — Вип. 8. — С. 60–67. — Бібліогр.: 33 назви.
3. Алфьорова З. До питання про екран у майбутньому / З. Алфьорова // Сучасний стан українського мистецтвознавства та шляхи його подальшого розвитку : матеріали наук. конф. / Акад. мистец. України. — К., 2000. — С. 124–126.
 4. Алфьорова З. І. Соціокультурні аспекти розвитку телебачення та моделі підготовки кадрів / З. І. Алфьорова // Інформаційна та культурологічна освіта на зламі тисячоліть : матеріали міжнар. конф. до 70-річчя ХДАК / Харк. держ. акад. культури. — Х., 1999. — Ч. 2. — С. 59–63.
 5. Вартанов А. С. Телевизионные зрелища / А.С. Вартанов. — М. : Знание, 1986. — 56 с.
 6. Воропаєва Т. С. Діалог культур: ціннісний вимір / Т. С. Воропаєва // Традиція і культура. Феномен діалогу: традиція і сучасність : матеріали ІХ міжнарод. конф. 19–20 листопада 2010 р. — К., 2010. — С. 8–10.
 7. Денисюк Ж. З. Телебачення як система ідентифікацій і конструювання реальності / Ж. З. Денисюк // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. пр. / М-во культури і туризму України, Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец., Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К. : Міленіум, 2007. — Вип. 19. — С. 196–204.
 8. Иоскевич Я. Б. Категории аудиовизуального / Я. Б. Иоскевич // Новые аудиовизуальные технологии. — М., 2005.
 9. Кириллова Н. Б. Медиакультура, миф, политика / Н. Б. Кириллова // Филос. науки. — 2006. — № 5. — С. 5–13.
 10. Кириллова Н. Б. Медиакультура: от модерна к постмодерну / Н. Б. Кириллова. — М. : Академ. проект, 2005. — 448 с.— («Технологии»).
 11. Колоскова Н. И. Экранная культура в контексте информатизации общества : дисс. ... канд. филос. наук / Н. И. Колоскова. — Ростов н/Дону, 2002. — 26 с.
 12. Медиакультура в меняющемся мире: формы и способы представления реального : материалы науч. конф. (РГГУ, 26-27 ноября 2004 г., г. Москва) // НЛЮ. — 2005. — № 73 (3). — С. 428–433.
 13. Петровская Е. В. Пройдемся по каналам: о телевидении, зэппинге и других подобных вещах / Е. В. Петровская // Киновед. записки. — № 34. — С. 158–161.
 14. Разлогов К. Э. Электронная революция и повседневная культура / К. Э. Разлогов // Новые аудиовизуальные технологии. — М., 2005. — С. 3–12.

Надійшла до редколегії 25.02.2014 р.